

Mikael Carleheden

Framväxten av ett transnationellt folk

Om de politiska kravallerna i Göteborg och Genua

Debatten kring demonstrationerna och kravallerna i Göteborg och Genua har mer präglats av moralisk upprördhet och besvikelse än av analys. Få har frågat sig varför 100 000-tals människor världen runt plötsligt går ut på gatan och demonstrerar för en politik som inte i första hand grundar sig i egenintresse utan snarare i krav på global rättvisa och solidaritet. Få har ställt sig frågan varför just denna typ av demonstrationer så ofta urartar i våld och förstörelse. Att benämna våldverkarna ligister och huliganer är allt annat än klagande. Sådana ord signalerar dels att man tycker illa om det som skett, dels att våldsvärken överhuvudtaget inte behöver tas på allvar. En bättre strategi är att fråga sig varför denna typ av politiskt våld uppträder här och nu. Detta våld sker i ett specifikt sammanhang och har därför också specifika orsaker. Det är att göra det alltför enkelt för sig om man utgår från att det enbart rör sig om dårskap eller ungdomlig omogenhet som vi med polis-strategisk list eller övning i icke-våldsmetoder skulle kunna rensa bort. Våldet är snarare ett tecken på en *strukturell* problematik som allt mer präglar dagens globaliserade samhälle.

Tre specifika omständigheter måste uppmärksammas för att leda in en analys av vad som skett på rätt spår. För det *första* är det våld vi talar om ett våld som sker i ett *politiskt* sammanhang. Även om enskilda individer kan tänkas delta i första hand för att uppnå existentiella kickar i stridens hetta, så går en övergripande analys fel så snart vi bortser från det politiska sammanhanget. För det *andra* så är detta politiska våld riktat mot politiker utsedda i *nationella* och *demokratiska* val. För det *tredje* så handlar det inte om vilket politiskt sammanhang som helst, utan om ett *globalt* politiskt sammanhang.

Beträffande den *första* omständigheten behöver vi bara konstatera att vi inte kan förstå individuella handlingar som sker i en social och politisk kontext genom att reducera dem till enskilda individers psykologi. Vi måste snarare sätta in dessa handlingar i ett strukturellt sammanhang. Vad gäller den *andra* omständigheten är det förvånande att debatten kring det nya politiska våldet så sällan relateras till den pågående debatten om demokratins kris. Många har pekat på det faktum att samtidigt som allt fler av jordens länder demokratiseras i formell mening, så förlorar de demokratiska beslutsprocesserna i politisk betydelse och kraft. Det är välkänt att medborgare i allt mindre grad deltar i den demokratiska politikens traditionella former, t.ex. partimedlemskap och allmänna val. Mycket tyder på att detta minskade engagemang inte är liktydigt med ett ökande politiskt ointresse. Det skall snarare relateras till de minskade möjligheterna att påverka genom dessa traditionella demokratiska beslutsprocesser. Såvida det är riktigt att de demokratiska institutionerna blivit allt mer ogenomträngliga och dessutom förlorar i kraft och effektivitet är det knappast överraskande att människor söker nya vägar för att kunna påverka. I

Ljuset av en sådan argumentation bör det nya politiska våldet inte helt enkelt uppfattas som huliganism utan som den frustrerade medborgarens protest mot en urholkad demokrati. Ju sämre demokratin fungerar desto mer våld har vi att förvänta oss. Svagheten i debatten kring det nya politiska våldet är att många debattörer utgår från att demokratin mer eller mindre fungerar som den ska.

Med hjälp av den *tredje* omständigheten kan denna analys specificeras. Den moderna formen av demokrati är sammanväxt med nationalstaten. De demokratiska institutionerna är nationellt begränsade. Det betyder att nationernas inre angelägenheter har skötts mer eller mindre demokratiskt, men i umgänget *mellan* nationalstater har den starkares rätt varit gällande genom hela den moderna historien. De demokratiskt valda representanterna för nationalstaterna har i relation till varandra haft till uppgift att med i stort sett alla till buds stående medel i så hög grad som möjligt tillgodose det *nationella särintresset*. Frihet, jämlikhet och solidaritet har, i bästa fall, varit ett mål för nationell politik, men inte för internationell politik. Visserligen har under efterkrigstiden en institution som FN kunnat etableras, men genom den icke-demokratiska organisationen av säkerhetsrådet har FN neutraliserats av nationell maktpolitik. Det är just denna nationella maktpolitik som nu tycks vara på väg att förlora sin legitimitet. Det nya politiska våldet kan förstås som ett tecken på den internationella politikens legitimitetskris. Allt fler har allt svårare att moraliskt acceptera föreställningen att solidaritet, frihet och jämlikhet skall begränsas av nationsgränser. Allt fler har vidare allt svårare att acceptera att politiker från de mäktigaste nationalstaterna, valda av den minoritet av världens befolkning som är mest privilegierad, skall ha ett helt avgörande inflytande över politiska frågor som rör jordens befolkning i sin helhet. Samtidigt som internationell politik blir allt viktigare för allt fler människors liv så omfattas denna politiska nivå *inte* av den demokratiska grundprincipen "en människa, en röst". Avgörande för demokratiskt inflytande i internationell politik är inte medborgarskapet i sig utan i vilken nationalstat man råkar vara medborgare i. Den globaliserade politiken bryter därmed också mot en annan av demokratin grundprinciper, nämligen majoritetsstyret. I internationell politik är det inte främst demokratiska principer utan makt och rikedom som styr. *Både politik och politisk medvetenhet är med andra ord på väg att globaliseras samtidigt som demokratin är bunden till nationella institutioner.* Här finner vi den strukturella motsättning som förklarar det nya politiska våldet. De allt fler transnationella politiska problem som måste lösas och den växande transnationella politiska rörelsen motsvaras inte av transnationella demokratiska representanter och institutioner. För att transnationella politiska problem skall kunna lösas på ett demokratiskt sätt behövs ett transnationellt folk, transnationella demokratiska institutioner och transnationella politiska representanter. Demonstrationerna från Seattle till Genua visar att ett transnationellt folk är på väg att växa fram. Detta politiska folk stöter emellertid på politiska representanter för nationella särintressen som inte bara grundar sin makt på nationella demokratiska val utan också på *internationell ekonomisk och militär styrka*. Det är alltså för enkelt att påstå att detta nya politiska våld angriper demokratin eftersom på den transnationella politiska nivå som det här är fråga om så gäller de demokratiska spelreglerna bara i en mycket begränsad omfattning. Den nya transnationella politiska rörelsen befinner sig på en annan politiskt nivå med andra politiska problem och intressen än de nationellt bundna demokratierna. Detta är ett djupt demokratiskt strukturproblem som leder till en politisk legitimitetskris och som i sin tur kan förklara det nya politiska våldet. Ju mer världen globaliseras desto mindre kan en sådan legitimitetskris lösas med förbättringar av den nationella demokratin.

Denna nya politiska problematik ställer naturligtvis den real-existerande demokratin inför en enorm utmaning. Vi tycks stå, för att använda den amerikanske politologen Robert Dahls berömda terminologi, inför en tredje demokratisk revolution. Efter den grekiska demokratiska revolutionen under antiken och de nationella demokratiska revolutionerna från slutet av 1700-talet och fram till våra dagar behöver vi nu utveckla någon form av transnationella demokratiska institutioner. Vi tycks idag stå i början av en politisk process som ter sig precis lika oöverskådlig som den måste ha gjort i början av den första och andra demokratiska revolutionen. Under sådana epokgörande förändringsperioder är våld, allvarliga missbedömningar och felsteg från alla parter varken överraskande eller svårförklarliga. För att minska risken att detta fortgår och accelererar kan vi inte nöja oss med avståndstaganden och fördömanden eller använda gamla lösningar på nya problem. Ett första steg måste istället vara en ordentlig analys av våldets orsaker. Först då har vi en chans undvika fortsatta missbedömningar och felsteg. Ett sådant allvarligt felsteg skulle vara om politikerna i nationaldemokratisk självgodhet gör sig än mer oåtkomliga för den nya transnationella politiska rörelsen. Ju mer politikerna sluter sig för denna nya politiska kraft desto mer kommer våldet att trissas upp.

Published 2001-08-13
Original in Swedish
© Mikael Carleheden
© eurozine